

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 22 yanvar (Çərşənbə günü) tarixi 94-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transferasiyası

AZƏRBAYCAN

Çarşənbə, 19 rəbiülaxir sənə 1337. 22 kanuni-sani sənə 1919.	Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır.
—	Dərc olunmayan övraq iada edilməz.
Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir	Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir.
—	Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir.
Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi.	Elan fiatı: sətiri 3 rubla. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.
Telefon nömrə: 39-60.	
Tək nüsxəsi 70 qəpik.	

İNNA İLLAHI VƏ İNNA İLEYHI RACIÜN

Əbdülhüseyn bəy Hacıyev və Fərhəd Ağazadə kamali-hüzn və təəssürlə [böyük hüzn və kədər]lə öz dost və əşnalərinə xəbər verirlər ki, birincinin qızı və ikincisinin naməzad [nişanlısı] **Bikəxanım Hacıyev** bu rəbiülaxir ayının 18-ində vəfat etmişdir. Cənazəsi rəbiülaxirin 19-da çərşənbə günü (22 kanuni-sani) saat 10-da Pozenovski küçədə 9 nömrəli evdən qaldırılaraq Çəmbərəkənd məscidi-dinə həvalə olunacaqdır [aparılacaqdır].

T-14

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Azərbaycan Məclisi-Məbusan sədri cənablarının əmrnamələri
Əmrnamə nömrə 50
Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsi Təhrirot [məktub] xidmətsiz Rübabə xanım Tağızadə həmin 1919 sənəsi yanvarın 12-dən etibarən həmin idarədə dəftərdar təyin edilir.

Əmrnamə nömrə 51
Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsi kvestor [təsərrüfat müdiri] Yusif bəy Ağabəyov həmin 1919 sənəsi yanvarın 21-dən etibarən 10 günlük məzuniyyətə buraxılır.

Əmrnamə nömrə 52
Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsi məzbətə mühərriri Hənəfi Zeynalı həmin 1919 sənəsi yanvarın 17-dən etibarən qulluqdan əzl [kənar] edilir.

Əmrnamə nömrə 53
Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsi məzbətə mühərriri [protokol katibi] Ələkbər Heydərzadə həmin 1919 sənəsi yanvarın 17-dən etibarən qulluqdan əzl [kənar] edilir.

Əmrnamə nömrə 54
Hacı İbrahim Qasimov həmin 1919 sənəsi yanvar ayının 19-dən etibarən Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsinə məzbətə mühərriri təyin edilir.

Əmrnamə nömrə 55
Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsi xidmətkarı Məhərrəm Qasimzadə həmin 1919 sənəsi yanvarın 20-dən etibarən bir həftəlik məzuniyyətə buraxılır.
Əmrnamə nömrə 56
Zəngan əhli Əli Salamzadə 1918 sənəsi dekabr ayının 1-dən Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsinə qaçıqı təyin edilir.

Əmrnamə nömrə 57
Bakı əhli Hüseynqulu Yaqubzadə həmin 1919 sənəsi yanvarın 18-dən etibarən Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsinə xidmətkar təyin edilir.

Əmrnamə nömrə 58
Daşdamir Əlizadə həmin 1919 sənəsi yanvar ayının 17-dən etibarən Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsinə xidmətkar təyin edilir.

Məclisi-Məbusan raisi naminə rəis müavini Həsən bəy Ağayev Surəti ilə müsəvidir. Kərgüzər C. Paşazadə

ƏMƏLƏ MƏSƏLƏSİ

Əmələ [fəhla] məsələsi yənə, demək olar ki, bütün şiddəti ilə Bakı əfkəri-ümumiyyəsinə [ictimai fikrini] işğal etməkdədir. Əmələlərin hali haqiqətən də müşkül bir dərəcədədir. Aldıqları məaşlar yedlikləri çərəyə çatmayır. İşsizlik, əmələni arvad-uşağı ilə bərabər aclığa məhkum edir. Başqa bir tərəfdən də Bakının keçirmiş olduğu hallar, düşür olduğu fəlakətli günlər, mədanları, ticarəti, mədənciləri də müşkül bir hala qoymuşdur. Bu üzədən böyük bir bəhrən hasil olmuşdur.

Azərbaycan Hökumətinin, Parlamanı-nın məqsədi əmələlərin halını yaxşılaşdırmaqdır. Bu xüsusdə Azərbaycan Məsa'i [Əmək] naziri əmələlərlə sahibkarlar arasında vəqə olan şurada əmələlərin tərəfini iltizam etmişdir. Əmələlər əmin ola bilərlər ki, zamanın imkanı dərəcəsinə Hökumət həmişə əmələlərin haqlı tələblərini müdafiə edəcək. Hökumət eyni zamanda əmələlərə ucuz ərzaq yetirmək üçün tədbirlər görmək fikrini dəxi bəsləməkdədir.

Məlum işdir ki, əmələlərə artırılacaq məvacib bu günün ehtiyacı olan bahalıqı rəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün olmalıdır. Bunun üçün də Nəzarət [Nazirlik] subaylara 120, evlilərə 360 manat bahalıq xərci almağı tövsiyə edir. Əmələlər istərlərsə ki, bu təqsimat [bölğü] başqa cür olsun, taparlarsa [hesab edərlərsə] ki, subay-evlilik fərqçi qoyulmasın, Hökumət bunu da nəzərə alar.

Həpimiz bilməliyiz ki, bu kimi zamanlarda, məmləkətin çətin və müşkül dəmlərində hər kəs vətən və millət naminə bir az fədakarlıq etmalıdır.

Hökumət də əmələlərin haqlı tələbləri tərəfində olduqdan sonra məsələnin qolaylıqla həll ediləməsinə gözləməlidir [gözləmək lazımdır; gözləmək olar]. Bu gün əmələlər konfransa gəlməli, deməlidir, görək vəqə olan təklifə nə cür baxırlar? Yalnız bu baxışlarını söylərkən düşüncəli olmalı, tədbirlə hərəkət etməli, haqqçı mən-fəətlə yalançı mənfəəti sezməlidir. Məsa'i naziri deyir ki, yalnız məvacibi bən artması ilə məişət ucuzlandırılmaz. Doğrudur. İstəməlidir ki, məişətin uzuzlandırılması üçün Hökumət ciddi tədbirlər görsün.

Əmələ vətəndaşlar, bilməliyiz məmləkətin düşçər olduğu bu halından, bu yoxsulluq və aclıq bəlasından öz siyasi faydaları üçün mənfəət aparmaq istəyən partiyalar, axıntılar [carayanlar] vardır. Əmələnin haqqçı ehtiyacını rəf etmək istəyən axıntı ilə siyasət çevirən, politika qayıranları ayırd etməlidir.

Azərbaycanın bu qədəf müşkülət içində olduğu böylə bir zamanda həll olunacaq məsələ, müşkülətsiz həll oluna bilərsə, onu öyləcə həll etməlidir. Zabastovka bir tədbirdir ki, əmələlər son daqiqədə müraiciət etməlidirlər. "Bizim itirəcəyimiz artıq heç bir şey qalmadı" deyirlər. Böylə deyənələr doğru söyləməyirlər. Biz heç bir hesab və mülahizələrə nəzərə almadan gözümüzü yumub hərəkət edərsək, əzib tutduğumuz istiqlalımıza, yeni bərkəşməkdə olan hökumətimizə zərər təvura bilər.

Bunun üçün, əmələ vətəndaşlar, sərvəxt [gözüaçıq] olalım. Biləlim ki, Hökumət əmələ mənafeyinə zidd bir hökumət deyildir. Haqlı və mötədil tələbləri-nizin qəbul ediləməsi üçün Azərbaycan Parlamanı da, Hökuməti də var qüvvətlərini sarf edərlər. Bu gün əmələ konfransı toplanacaq, bu məsələni həll edəcək. Gəliniz, nöqtəyi-nəzarinizi söyləyiniz. Göstəriniz ki, siz maddi ehtiyacınızı müdafiə edərkən, sizin bu ehtiyacınızdan istifadə edərkən "politikaçı"lara macərəpərəstlik imkanı verməzsiniz.

M. Ə.

ŞƏMKİR ŞÜHƏDASINI XATIRLAYALIM

Yeni üsul ilə kanuni-saninin [yanvarın] 22-si, əski üsul ilə yanvarın 9-u! Azərbaycan istiqlalı tarixinin ən birinci səhifələrini işıqladacaq, həm də günəş kimi parladaacaq bir gün!

Azərbaycan türklərinin əsla unuda bilməyəcəkləri bir gün! Bu gündə, ərşəyə gələcək azad və müstəqil Azərbaycanın qüvəyi-əsgəriyyəsinin [hərbi qüvvələrinin] ləvazimati-hərbiyyəsi tadarükətinə [hərbi ləvazimat tadarükünə] başlanıldı. Həm də qövələn [söz]də deyil, feilən [iş]də başlanıldı. Qəhrəmanlıqlar göstərməklə, qanlar tökməklə və qurbanlar verməklə başlanıldı!

Həmin bu günlərdə idi ki, Kutaisda, Tiflisdə, Qarsda, Gümrüdə, İrəvanda və başqa yerdəki cəbbəxanələrdə mövcud olan ləvazimati-hərbiyyələri allərinə aldıqdan sonra, cəbhədə ricət edən [qayıdan] qitəati-əsgəriyyənin [hərbi hissələrin] ən mülayimlərinin, ləvazimati-hərbiyyəni buraxaraq, sənələrcə didarına [üzünə] həsrət qaldıqları ailələrinə qovuşmaq arzusu və iştiyyəqində [istəyində] olanların ləvazimati-hərbiyyələrini təslim alan qonşularımız; həman qitəati-əsgəriyyənin pak sərət, ən cəngi [döyüşkən], əsla silahından ayrılmaq istəməyən bir neçə qaflləsizin ləvazimati-hərbiyyələrini bizim hissəmiz ədd [hesab] edərkən təslim almağı Azərbaycanlılara mühavvəl etmişdilər [tapşırırmışdılar]!

Olsun... Hər vaxt hər bir işdə qonşuları ilə hüsn-müamilədə [yaxşı rəftarda] bulunmağa [çalışın], ixtilaf və nizaya [çəkişməyə] meyl və məhəbbəti olmayan Azərbaycan türkləri sadədilənə [sadə-löv] olaraq və təqsimə [bölğüyə], bu əmri icraya dəxi razı oldular. Bunun üçün də Şəmkir istasyonu vastisilə Gəncəyə tərəf gəlməkdə olan qitəati-əsgəriyyə ilə müxabirəyə girişdilər [olaraq saxladılar]. Qitəati-əsgəriyyənin ən ciddi və qəti imtina cavabını alan gəncəlilər, knyaz Abxazinin zirehli qatari ilə Şəmkir istasyonuna yola düşdü. Sonra adi trenlər ilə mücəhhəz [təchiz edilmiş], müntəzəm [niza-mi] qitəati-əsgəriyyə qarşısına fəqət [sədəcə] tüfəng və revolverdən başqa silahə malik olmayan mübarizlər peydərpey [dalbadal] gəndərilmişə davam etməkdə idi. Gedənlərin arasında məşhur gəncəli insan və qeyrat müəyyəyizi bir şəxsin mehriinə layiq olanlar var isə də, haqqçı millət və vətən qəhrəmanları dəxi pak çöxi idi.

Həman qəhrəmanların başında miralay [polkovnik] həzrətləri ilə bərabər, onun təhti-komandanısındaki [komandanı altındakı] cavanlar və "Yaşıl qvardiya" təsmiyə edilən [adlanan] qəhrəmanlar dəxi ilələbəd unudulmamaz və unudulmayaçaqlar.

Əski üsul ilə kanuni-saninin [yanvarın] 9-cu günü, saat 10 radələrində qitəati-əsgəriyyə ilə Şəmkir istasyonunun qərb tərəfində 100-150 çəğirmlük bir məsəfədə pişəvəzət [qabaqcadan] tadarük edilmiş sipərələr öündə qarşı-qarşıya gəlib vəziyyəti-hərb alınaraq sonuncu dəfə olmaq üçün bir daha müxabirəyə başlanıldı. Qitəati-əsgəriyyənin müqəddimətül-veysi [öncü qüvvələri] maqamında olan ön sirdaklı trenlər, tərəfi-müqəbili hərba müəyyəyə [hazır] və hərə edəcəklərini qəti surətdə qərara əlmis gərdükdə, ləvazimati-hərbiyyələrini təslimə qərar verdilər. Təslim başlanıldı. Silahları təslim alan knyaz Abxazinin zirehli qatari və ən birinci sipərin öündə duran, başlarında komandanları olmaq üzrə məsum və özləri kimi gənc, yeniyetmə "Yaşıl qvardiya" idi.

Birinci, ikinci və üçüncü trenlərin əslihələri [silahları] təslim alınaraq zirehli qatara toplanıldı. Trenlər salamat ötürüldü.

Dördüncü, beşinci və altıncı trenlər təslim oldular. Bunlar əvvələ əslihələrini təslimə razı olmayaraq müharibə başladılar. Bir az tələfat verməməksizin müharibə etdikdən sonra tərəfi-müqəbili əzmində sabit, qüvvətli və həm də zirehli qatari gərərkə təslim işarəsi olan ağ bayraqlarını qaldırdılar. Həman saat bunlara əman və əslihələrini təslim üçün zirehli qatariyə yanına gəlməyə yol verildi. Məğər bunların ağ bayraq qaldırması bir müharibə hiyləsindən ibarət imiş. Zira zirehli qatariyə bərabərində öz planları mövcübicə [planlarına əsasən] durduqda zirehli qatar lokomotivinin çarxını top qumbarası ilə hədəfə alan kimi topan dəhşətli partıldı isə bərabər lokomotivdən məhrum olan zirehli qatar iki parçaya təqsim edilərək [bölünərək] həm-digərindən aralandı. Tam bu sirda idi ki, yeddinci, səkkizinci, doqquz, on və on birinci trenlər də-xi arxadan yetişərək qəflətən şiddətli və dəhşətli müharibəyə başladılar. Topları, pulemyotların, əl bombalarının və tüfənglərin cəhənnəmmünüm [cəhənnəmi andiran] atəşlərindən Şəmkir səhrası tıtrəməyə başladı. Azərbaycan-türk qəhrəmanları əsla etidallərini pozmayaraq və özlərini itirməyərkə filfövr [dərhal] sipərələrə saxlanaraq yalnız bir tüfənglə bu qədar top, pulemyot, əl bombaları və tüfənglə mücəhhəz 8 tren dolusu müntəzəm bir qüvveyi-əsgəriyyə ilə müharibəyə davam etdi.

Öylədən [günortadan] təxminən 5 saat keçmişdən gəcənin yarısı keçənədək müharibə tam şiddət və dəhşətini artırmaqda idi. Gəcə yandan sonra qələbə işarələri hər bir tərəfdən verilməyə başladı. Qalib gələn Azərbaycan-türk qəhrəmanları bütün qüvveyi-əsgəriyyənin ləvazimati-hərbiyyələrini [əsgarları] hərbi sursatlarımlı təslim deyil, iğtinam etdilər [qənimət aldılar]. Fəqət, eyni vaxtda kəndlərdən gələrkə atıfda saxlanıb firsət bəkləyən bir para namusuzlar, tüfənglərdən və qeyri şeylərdən çoxunu qarğışladından istifadə edərkə qaçdılar. Ertəsi günü sübh tədən miralay [polkovnik] bəy cənabları düşükdə əzilən qolunu ağ mandil ilə döşündən əsmiş olduğu halda və doktorla bərabər, təşkil ediləcək müstəqil Azərbaycan qüvəyi-əsgəriyyəsi [ordusu] üçün tadarük edilən topları, pulemyotları və sair qənimətləri toplamaqda və Gəncə istasyonundan səhərə gəndərməkdə idi. Tülu etməkdə [doğmaqda] olan günəş dəxi Şəmkir şühədası Gəncə Zükür edadisinin [Gəncə Oğlanlar gimnaziyasının] 8-ci sinif mütaəllimi [şagirdi] Məhəmməd Rafiyev, 7-ci sinif mütaəllimi İsfəndiyar Quliyev və Gəncə Ali-ibtidai məktəbinin son sinfi mütaəllimi Yaqub Məhədiyyev qəhrə-manlıq, fədakarlıq və şühədatlərinə şühədat [şahid olmaqlarına şahidlik] etməkdə idi. Bəli, bu müharibədə məcrülərdən [yaralırlardan] başqa mədəniyyət və məarif bağçasında yeni açılmaqda olan üç dənə çiçək şahid verdik. Rəhmətullahi əleyhim rəhmətən vəsia!

Şəmkir ordusu Gəncəyə övdət etdi [qayıtdı]. Qalib qəhrəmanlar vəsfa gəlməyən bir təntənə və şəşə [dəbdəbə] ilə şəhərə girdilər. Şühədanın cənazələri cümləni [həmin] ağıltmaqda idi. O vaxtın hökuməti və bu müharibənin baş ərkanı-hərbi [qarargahı] olan Gəncə Milli Komitəsi iğtinam edilən qənimətləri qarşı götürdü. Qəhrəmanları, fədakarları təqdir etdi, oxşadı, şühədanını ibkəyi-

namları [adlarını əbədləşdirmək] üçün vəsillərə aramağa iclaslar qurdu, suralar etdi. Bir çox qararlar məzbətələrə [protokollara] yazıldı. Lakin məttəəssüf [təəssüf ki], başqa qararlar kimi bu qararlardan dəxi məzbətələrdə yazılan bir neçə quru sətirlər, bir də bəzi aid olan mövqələrlə gəndərilən bir neçə övraqi-rəsmiyyədən [rəsmi sənəddən] başqa meydana bir şey çıxarılmadı. Əğər həman hökumətin xələfi olan indiki müstəqil və azad Azərbaycan Hökuməti həman övraqı, məzbətələri bir daha mütləia edərək o qararları qövldən feilə [sözədən iş]ə gətirərsə, heç şübhə yoxdur, vəzi-fələrindən birini, daha doğrusu ən birincisini, əmələ gətirmiş olar. Bizlər isə bu gün vətənin, millətin, istiqlalın ən birinci qurbanı olan şühədanı birinci sənəyi-dövryyələri [il dönümləri] münasibətilə xatırlayaraq ruhi-pürfütuhlarına [fateh, qalib ruhlarına] "Fatiha" oxuyalım. O[n]ların məsum və müqəddəs ruhlarına xitabən: "Ey istiqlalımız birinci qurbanları, əmin olunuz! Sizi tarixin parlaq və münəvver səhifələri ilələbəd [əbədiyyəni] unutmadıqı kimi, bizlər dəxi unuda bilməriz!" - deyə sözüümü bitirəlim.

Said

FAMILİYALARIMIZ

Keçmiş məqalələrin birində adlarımız-zin pozğunluğu və bunun islahı barəsində bəzi mülahizətimiz [mülahizələrimiz] yazmışdım. Bu dəfə familiyalar pozğunluğuna dair təsəvvürətimiz oxuculara təqdim etmək istardım.

Bizcə xanədan, sülalə, dudman [nəsil] kəlmələrinin mənasını ifadə edən familiya ləfzini Qafqaz müsəlmanları ruslardan öyrənmişləridir. Ruslar babalarının adlarına "ov", "yev", "iski" kimi ədatların artırılması ilə özlərinə familiya yaparlar. Rus lisanına müxtəs [məxsus] olan bu ədatları Qafqaz müsəlmanları dəxi tamamilə qəbul edərək "rusvari" familiyalarla özlərinə ruslara tanıtmaq istəmişlərdir. Tarix də bunu sübut edir ki, əvam millətin xəvas [seçilmiş, üstün] millətə yaxınlaşmaq şəraitində [şərtləri] təqlicdilik və zəhiri formaların qəbulu ilə başlanır. Lakin Qafqaz millətlərinin rus ədatları ilə familiya istemalına [işləməyə] əncəq müsəlmanlar mürtəkib olmuşlardır [qurşanmışlar]. Bundan görünən budur ki, ruslar Qafqazda soxulduqları zamanlarda Azərbaycan türkləri həmidən əvam olduqları cəhətinə, həmidən də qəbac rusvari familiya qullanışına məhəbbət göstərmişləridir. Məsələnin bu cəhəti inkar olunmamayacaq bir haqqətdirsə də, bunulla bərabər, burası da müəhəqqəddir [qətidir] ki, Qafqaz müsəlmanları, sairləri kimi dərin bir milli hiss və əfkərə malik olmadıqları üçün həmidən qəbac rusların qucaqlarına atılmaq istədilər. Bu vaxtlar qonşularımızın milli hiss və təəssübləri bir dərəcədə kəskin idi ki, rus qoşununu Qafqaz davət edən gürcülər, xan-lıqları yxmaq üçün casus və baləddik edən ermənilər əsla rusvari familiya daşımaqda razı olmadılar. Gürcülər gürcü lisanına məxsus "şvili" və "dze" kimi ədatları familiyalarına qəşarəq Rəsmişvili və Çxəidze kimi gürcü familiyaları daşıdıqları kimi, ermənilər də özlərinə məxsus ədatları olmadıqı cəhətə rusların "ov", "yev"ləri əvəzində qədim iranilərin "yan" ədatını qəbul etdilər. [Malum olduğu üzrə, iranilər dudman və sülalələrini "yan" ədatı ilə bayan edirdilər. Məsələn, Pşdiyadan, Sasaniyan, Kəvəniyan sülaləri kimi.]

Ermənilər ilk qədamlərini həmin "yan" ədatının qəbulu, yaxud davamı ilə sübut etdilər. Kırımov, Petrosov, Ovanesov kimi rusvari familiyalar əvəzinə Kırımyan, Petrosyan, Ovanesyan kimi rusvari familiyalar qullandılar. Sairlərin təəssübi-millisi [milli təəssübkeşliyi] bu dərəcədə şiddət edərkən, müsəlmanların nücəbə [əziləndələri] və ürfəsi, bəlkə bəzə ruhaniləri, şeyxulislam və müftiləri dəxi Tahirov, Qayıbov kimi familiyalarını ruslaşdırmaqda çalışmışlardır.

Bəzən bu ruslaşdırmaq yalnız ədatın qəbulu ilə olmayaraq, məddəyi-əslyyələri [əsl maddəsi, kökü] bir dərəcəyə qədər pozulmuşdur. Hürufəti [hərfləri] öylə təğyir təpmişdir [dəyişmişdir] ki, bunların, bu ruslaşma familiyalarının müsəlman əhlinə təallüqü [bağlılığı] sair islahmə məmləkətlərində iqar və bəlli olunmaz-dı. Məsələn, heç bir İstanbul türkü anlaya bilməz ki, bizim familiyamız "Qadjinski" (yəni Hacızadə), ərəblərin Hacı kəlməsindən münhərif olmuşdur [təhrif edilmişdir]. Yaxud heç bir ərəb müvərriki [tarixçisi] bunu sübut edə bilməz ki, bizim "Usmiyev" familiyamız Dağıstana gəndərilmiş "İsmi" adlı ərəb sərkərdəsinin nəmindən məxuzdur [adından əxz edilmişdir, alınmışdır].

Qafqazda birinci dəfə rusca familiya daşımaqda qurşananlarımız xanlar və bəylər olmuşlardır. Xanlıqın və bəyliyin sübut etmək üçün bu ləfzləri, hətta familiyalarına da daxil etmişlərdir. Məsələn, Ziyadxanov, Bakıxanov, Şəkiخانov, Fətəlibəyov, Rüstəmbəyov və sair-ləri kimi. Məəlməmmün[yyə] [məmmuniyyət verici bir haldir ki], Qarabağ xanəzadələri içində "ov" ədatından qaçaraq öz qaydamıza təbə olanlar da olubdur. Məsələn, Cavanşir. Xanlardan və bəylərdən sonra familiya daşımaq ədatı tüccar və sair əsnaf əhlinə keçir. Lakin, bunların rəhbərləri familiyalar içində nəcabətlərin sübuta qalxmış xanlar və bəylər olduğu cəhətinə əsnafdan heç kəs sinfi, yaxud demokratik tərzində familiya daşımaqda məttəəssüf [təəssüf ki], nail olamayıb. Bu gün ermənilərin Qundaqşazyan, Çaxmaqşazyan, Saatsazyan, Zərgəryan kimi sinfi familiyalarına rast gəldiyimiz halda, müsəlman əsnafının familiyalarına bu üsulla həqarət nəzəri ilə baxmalarını müşahidə edirik. Bunlar yalnız babalarının adları ilə familiya daşıyırlar. Doğrudur, aramızda Topçubəşov, Qatırçibəşov kimi bəzi zahirən sinfi familiyalarla rast gəlirik. Lakin bu familiyalar sinfi deyil, bəlkə köhnə islam hökumətlərindən qalma mənəsbəldir.

Xülasə, familiyalarımızda demokratlığa, kəsbkarlığa fəxr edici bir əlamət görünməyir. Hələ İran nüfuzu altında bu lundmuşdum vaxtlar ürfədən bəziləri "Qarabağlı", "Gəncəvi", "Şirvani" kimi mahal familiyalarını qəbul etmişlərdir. Sonra, türklük hissi qələbə edir, yaxud bu iran formasına bir çox yerlərimizin adları yonulur. Böylə ki, Köçərlı, Şahtaxtlı, Cuvanlı, Qaracalı, Sarıçalı kimi bir çox familiyalar zühür edir. Lakin, türkün "li" ədatı ilə kifayətlənməyən bir çox cavan-larımız bunun üzərinə bir də rus ədatı "nski" əlavə edirlər. Hər iki ədatın mənası bir yer və makana aid olduğu üçün familiyalarımız da adlarımız kimi ikimərtəbəli və gülcünc bir hala düşürlər. Bunun nəticəsi olaraq Əbrəhəlinski, Şixlinski kimi bir çox ikimərtəbəli, yaxud iki ədatlı familiyalarımız meydana gəlir.

İştə, rus ədatları "ov", "yev", "ski", "nski" familiyalarımızda möhkəmləşdiyi bir zamanda, bunun ziddinə olaraq bəzi ruhanilərin bu barədə cəsarət, ciddət cəhdi müşahidə olunur. Böylə ki, bunlardan bir neçəsi rus ədatlarını rədd edir, əvəzinə farsın "zadə" kəlməsini işlətmişlərdir. Hüseynzadə, Axundzadə və Əfəndizadə cənabları bu təşəbbüsatın dəstəbaşılardır.

Getdikcə, mürrüri-zamanla [vaxt keçdikcə] "zadə" ilə qullanılan familiyalarımız artırdı. Lakin bu "zadə" ədatlı familiyalar yeniyetmələrin təvəllüdnəmələrində yənə "ov", "yev" ədatlarına mübəd-dəl olunaraq [dəyişdirilərək] rus idarələrində köhnə qayda ilə, yalnız müsəlman mətbuatında təzə qayda ilə işlənidir. Ruslar yanında "ov" və müsəlman xeyr-şeyrində "zadə" ilə familiya daşıyanlar bu "iki-üzürlü" təvəllüdnəmə cəhətindən məcbur olmuşdular. Qüsurlu-ru boynuna alıram ki, mənim də familiyam təvəllüdnəmə cəhətinə rus idarələrində Ağayev və müsəlman mətbuatında Cahanzadə

qalib getmişdir və mənim kimiləri də əlan [ind]i çöxdür. Bu gün təvəllüdnəmə vermək ixtiyarı öz əlimizdə olduğu üçün əminəm ki, daha bundan sonra idarəyi-ruhaniyyələrimiz təvəllüdnəmələrimizdə "ov", "yev" quyruqlu familiyalar yazmasınlar. Bizim kimi köhnələr gəldikdə, bizim də vəzifəmiz – rus idarələrinə ehtiyacımız qalmadıqı cəhətinə familiyalarımız ancaq müsəlman sənəsinə olmasına riayət [ədir]. Lakin bununla məsələ həll olunub qurtarmayır.

Məktəblərin və sair idarələrin milliləşməyi barəsində tədbirlər ittixaz olunur [tədbirlər görülür]. Familiya islahı milliləşmənin ən asan bir tərəfidir ki, burada bir layihə tərtibindən başqa sair bir şey və kuşışa [çalışmağa] ehtiyacı yoxdur. Familiya islahına gəldikdə, burada bəzi zəvətin [şəxslərin] Cavanşir kimi müccərrəd və ədatsız familiya qəbulu, bəzilərin də "li" ədatı ilə və bəzilərin də "zadə" kəlməsilə familiya daşımaqlarını tövsiyə edirik. Əshabi-xibrənin [mütəxəssislərin] bu barədə daha sair məlumatı varsa buyursunlar, yazıb xəbər versinlər. Bəlkə familiya islahatı müntəzəm bir surətdə qəbul oluna.

Tarix bunu bizə sübut edir ki, hər bir millətin islahatı xırdə və zəhiri işlərdən başlanmışdır. İştə, Parlaman və Heyət-Vüzərə [Nazirlər Kabineti] əzalarından [üzvlərindən] başlayaraq, axırını şagirdlərimizə qadar həmi familiyalarını gərək islah etsin, milliləşdirsin. Bunun əncama gətirmək üçün bir layihəyə, bir qanuna ehtiyacımız vardır ki, bu da Ədyan [Dini Etiaq] və Məarif Nəzarətləri tərəfindən təşkil ediləcək bir komissiyonun işidir.

Fərhəd Ağazadə

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Royer acentaliyindən)

Sülh Konfransının güşadı [açılışı]

Şənbə günü Parisdə tarixi Sülh Konfransı açılmışdır. Fransa Raisi-cümhuru [Prezidenti] Puankere öz nitqi əsnasında demişdir ki, Sülh Konfransın ancaq Parisdə davət edilmiş, müharibədə həmidən artıq xəsarətində olan [zarar çəkən] məmləkətimizə millətlərin göstərmiş olduqları hörmətdən ibarətdir.

Puankere İngiltərəni və İngiltərənin muxtariyyəti müstəmləkələrini həmi millətlərin müqəddaratına dəxi olan müharibədə iştirak etdiklərinə görə təqdir etmişdir. Amerikanın müharibəyə müdaxilə etməsi böyük bir siyasi, əsgəri [hərbi] hadisədən də yüksək olub, millətlər vicdanının hökmiəli və tarix məhkəməsinə millətlər hakəmlərinin [arbitrlərinin] qərarından ibarət idi. Bu böyük müharibədə iştirak edib gələcək sülhün möhkəm və təminatlı olması üçün üsrət [zəviyyət] çəkən millətlərin və adamların adı daimi bir şöhrət altında olacaqdır.

Sülh Konfransının təşkilatı məsələsinə gəldikdə, xəbər verirlər ki, ümumi mənafe üzrə müharibə edən Amerika, İngiltərə, Fransa, İtaliya və Yaponiya nümayəndələri Sülh Konfransının həmi müşavirələrində iştirak edəcaqlardır. Xüsusi mənafe üzərinə müharibə edən və bərbad bir halda olan dövlətlərdən Belçika, Braziliya və qeyrilər Sülh Konfransına onlara dəxi olan məsələlər müzakirə edildiyi zaman iştirak edəcaqlardır. Bitərəf dövlətlər çəğirdiqləri zaman istima ediləcəkləridir [dinlanılcaqlardır].

(Royer acentaliyindən)

Berlinə

Berлиндən xəbərə verirlər ki, hökumət Berлиндə qüvvətli bir qarnizon təşkil etməkdədir. Bu qarnizon təzə hərbi ixtiraatlar [ixtilatlar] ilə təchiz edilmişdir.

Donanmalar

Amerika Donanma Şurası izhar etmişdir ki, müharibə ehtiyacatı üçün həcz [müsədiril] edilən həmə Amerika gəmiləri təviz [kompensasiya, əvəz] edildikləri zaman azad ediləcəkləridir.

Bolşeviklərin məğlubiyəti

London - Dekabrın 24-ündə rus qoşunları Perm şəhərini işğal etdilər. Bolşeviklərdən 8 min nəfər asir və bir çox ləvazimati-hərbiyyə [hərbi sursat] qənimət alınmışdır. Perm ilə Kunqur arasında olan düşmən ordusu Permin 5

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cü il 22 yanvar (Çərşənbə günü) tarixi 94-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transferasiyası

Bunlar Gürcüstan istiqlalıyyəti yolunda hər növ fədakarlığa hazırlıqlarını bildirmiş və demişlər ki, bunu Ararat Hökuməti bilməlidir ki, Kakabeti ermənilərinin onlarla heç bir əlaqəsi yoxdur. Biz Gürcüstanda doğulduğumuzdan canımızla, ruhumuzla gürcüyüz.

İngilislər dəmiryollarında

Tiflis, Poti, Batum arasında olan tunellərin mühafizəsinə ingilis heyəti kəndi öhdəsinə almışdır. Oraya mühafizədən ötrü hələlik bir tabor sipahi göndərilmişdir. Ondən əlavə, Supsa mövqifində [stanziyasında] bir böyük hind qoşunları qoyulmuşdur. Mühafizəyə məmür edilən saldatlar üçün general-qubernator qışlalar [kazarmalar] hazırlayıb oraya ərzaq şeyləri də göndərir.

Gürcüstanın ingilislərə cavabı

Tiflis - 18 yanvar. İstanbultən, ingilis komandanlığından gəlmiş olan teleqramı Xariciyyə naziri Gegeçkori elən etdikdən sonra gürcü Parlamən sədri, Parlamənın vəkaləti ilə ingilis heyəti raisinə və Zaqafqaziyədə olan ingilis qoşunları baş komandanı general Forester-Volkera zeyldəki [sağıldakı] niçə ilə təşəkkürətdə bulunmuşdur:

“Gürcüstan Parlamənı sizin şəxsinizdə əzədlığ sevan ingilis millətini ciddiyyəən təbrik edir. Gürcü milləti həmişə inanır ki, bu əzədlığın məhdi [bəşiyi] olan İngiltərə bizim vətənimizə müqəddir dostumuz sifəti ilə gəlmiş çoxdan bəri müsibət çəkməkdə olan gürcü millətinin milli ordularının vücudə gəlməsinə müavinət [kömək] edəcəkdir. Bu sözüməzə sübutumuz da vardır. Bu gün bizə sizin hökumətiniz tərəfindən gələn məlumat, İngiltərə hökumətinin gürcü istiqlalıyyətinə mail olduğunu və Ümumi Sülh Konfransında bunun təsdiq ediləsinə çalışacağıni bildirir. Biz, möhtərəm general, sizdən təvəqqe edirik! Hökumətinizə bildiriniz ki, bu hərəkəti ilə bütün Gürcüstanı ingilislərdən minnatdər eyləmişdir. Hər bir gürcü vətəndaşının qəlbı bilir ki, istiqlalı yolunda etdiyi mübarizədə ingilis kimi müqəddər bir dostu var ki, gürcü millətinin mədəni millətlər cərgəsinə girmək mübarizəsində ona kömək edir.”

Rusiya

* Kursk quberniyasındakı fəvqəladə şura, ictimai qərar qoymuşdur ki, bütün Kursk xətti-hərbində Müttəfiqlər və Könüllü qoşunlara qarşı müharibə açlısın.

* Urazovodən qaçmış olanlar “Yujini kray” qəzetəsinə xəbər verirlər ki, piyan [şarxos] bolşevik saldatları Utkin nam [adlı] bir tacirin evinə od vurmüşlərdir. Bu yanğın, sonra başqa yerlərə keçib təm 130 evi məhv eyləmişdir. Kükəldə yığılmamış meyitlər qalmıqdadır.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNƏTİNDƏ]

* Maliyyə naziri həzrətlərinin Bələdiyyə İdarəsinə borc pul vermək haqqında məruzəsinə istima etdikdən [dinlədikdən] sonra qət edilmişdir [qərar alınmışdır]:

Bələdiyyə İdarəsinə 5 faizlə bir il müddətinə 3 milyon rublə pul verilsin.

* Maliyyə naziri həzrətlərinin neft və neft məhsulatına aksiz təyin etmək haqqında məruzəsinə istima etdikdən sonra qət edilmişdir:

Maliyyə nazirinə tapşırılsın ki, Hökumətin 21 oktyabr 1918-ci sənə qanununun təcili surətdə qövldən feilə [sözədən işə] gətirilməsinə çalışsın. Neftə və neft məhsullarına aksiz təyini barəsində lazımi binəgüzarlıqda bulunsun [əhdəlatın atınsı].

* Maliyyə naziri həzrətlərinin neftə taksa təyin etmək barəsindəki məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Hökumətin 9 oktyabrda qətnaməsinə əlavə olaraq, neftin putuna 5 rublə, cövhərin putuna 7 rublə taksa təyin edilsin. Neftə 3 rublə, cövhərə 5 rublə aksiz, benzin və başqa yüngül yağlara 7 rublə aksiz təyin edilsin.

* Hərbiyyə naziri həzrətləri[nin] külfətin yeganə müininin [köməkçisinin; baxıçısını] və xalq məktəbləri müəllimlərinin əsgəriyyə alma[mə]şiq barəsindəki məruzəsinə istima etdikdən sonra qət edilmişdir:

Külfətin yeganə müini və xalq müəllimlərinin əsgəriyyə almamaq barəsindəki məruza təsvib [təsdiiq] edilsin.

* Hərbiyyə naziri həzrətlərinin topçu üsuli-taliminin tərçüməsi haqqında məruzəsi istima və təsdiq edilmişdir.

* Hərbiyyə naziri həzrətlərinin məruzəsinə görə Azərbaycan qolordusu erkani-hərbinin [qərəqahının] ləğv edilməsi qərarlaşdırılmışdır.

* Daxiliyyə naziri həzrətlərinin Zəngəzur qəzasındakı səfərbərliyi təcil etmək [taxira salmaq] barəsindəki məruzəsinə istima etdikdən sonra qət edilmişdir:

Fövqəladə vaxtdən dolayı Zəngəzur qəzasındakı səfərbərliyi müvəqqəti olaraq təcil etmək [taxirə salmaq].

18 yanvar 1919 sənə

* Post və Teleqraf naziri həzrətlərinin beynəlbilad [şəhərlərərası] telefondən istifadə etmək barəsindəki məruzəsi nəticəsində qət edilmişdir:

Nazir və nazir müavinləri beynəlbilad telefon xəttindən məccani [pulsuz] olaraq istifadə edəcəklər.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ**Bələdiyyə İdarəsinin qətnaməsi**

Şəhərdə hökməfarma olan [hökm sürən] müsrü [yoluxucu] xəstəliklərin barəsində Bələdiyyə raisinin məruzəsinə dinlədikdən sonra bir icraeyiyyə komisiyonu intixab edilmişdir [seçilmişdir] ki, komitanin bütün qətnamələrinin qövldən feilə [sözədən işə] gətirilməsinə çalışsın. İşbu komisiyona Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən idarə üzvü doktor [Mustafa Ağə] Şərifov intixab edilmişdir. Doktor Şərifov bütün komisiyona aid işləri idarə etməklə 600 yataqlıq bir xəstəxana açılmasına lazımi binəgüzarlıqda [təşəbbüsdə] bulunacaq. Bütün iş Bələdiyyə raisinə həvalə ediləcəkdir.

* Bələdiyyə İdarəsi üzvü doktor [Mustafa Ağə] Şərifov, Bələdiyyə İdarəsinin şəhər dərmanxanalarında saat 2-dən 8-ə qədər xidmətçilər təyin etmək barəsində məruza oxuyur. Məruzədə denilir ki, işbu məsələni qövldən feilə [sözədən işə] gətirmək mümkün deyildir. Zira şəhərdə müsrü xəstəliklərdən naşi [yoluxucu xəstəliklər səbəbindən] bütün həkimlər məşğuldurlar. Bir də şəhər dərmanxanaları xidmətçiləri Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən rica etmişlər ki, yeni xidmətçilər qəbul edilsin. Bunun əvəzində onlar növbə ilə çalışacaq. Bunun əvəzində 30 faiz deyil, məvaciblərinin yarısını alacaqlar.

Bələdiyyə İdarəsi məruzədən sonra qət etmişlər ki, əsas etibarlı ilə işbu məsələ qəbul ediləmməz. Fəqət, əhvali-fövqəladədən naşi [fövqəladə vəziyyətdə görə] qət edilmişdir ki, şəhərin 8 dərmanxanalarına birər xidmətçi qəbul edilsin. Bunların cümləsinə aylıq olaraq 6 min 400 rublə təyin edilsin. Bunlar günortadan sonra çalış-

caqlar. Bu şərtlə ki, nə vaxt işsiz xidmətçilər olarsa, onlar dəyişiləcəklər.

* Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Maliyyə Nəzarəti ilə etilafə [razılığa] gəlmişdir ki, ümumi tamaşaxanalar üçün xüsusi biletlər hazırlansın. Biletlər xüsusi kontrol [müfəttiş] təhti-nəzarətinədə [nəzarəti altında] hazırlanacaqdır.

* İkinci uçaştok ev komitəsi hamı ev komitələrinə təklif edir ki, tif azarına mübtəla olan xəstələri uçaştok komitəsinə xəbər versinlər. (Adres: Bolşoy Krepstnoy, nömrə 47, telefon 10-37.) Burada hər gün səhər saat 9-dən axşam saat 6-ya qədər növbəti hakim vardır. Hakim azarlılara pulsuz baxır. Biçiz [yoxsul] azarlılara dərmanlar müftə verilir.

ƏRZAQ İŞLƏRİ

“Müsəvat” firqəsinin fəhlə şöbəsi, Ərzaq Nəzarətinin mədən və zavod şöbəsinə böylə bir məktub yazmışdır:

Mədən dairələrində Ərzaq Nəzarətinin anbarlarından buraxılan birinci zaruri şeylərin fəhlələrə paylanmasında fəhlələr nə qədər müşkülətdə düşər olduqlarını dəfələrlə sizə xəbər verdiklərinə görə, “Müsəvat” firqəsinin fəhlə şöbəsi haqiqəti aşkar etməkdən ötrü işbu suallara cavab verilməsini sizdən xahiş edir:

1) Hansı rayonlarda ərzaq anbarları vardır və kimlər tərəfindən idarə olunur?

2) Ərzaq şeyləri fəhlələr arasında nə qayda ilə təqsim edilir [bölünür]?

3) Mallar nə qiymətlə satılır? Öz qiymətinə və ya xidmətçilər nəfəinə [xeyrinə] müəyyən mənfəət ilə?

4) Nə səbəbə düyü yuxarı qiymətə satılır?

* Dərbənd Ərzaq idarəsinin sədri Soljenko, Ərzaq Nəzarətinə müraciət edib Dərbənd əhalisi üçün Dərbənd şəhərinə ərzaq şeyləri aparmaqdan ötrü bir vaqon verilməsini xahiş etmişdir. Ərzaq Nəzarəti, Dəmiryol Nəzarətinə məktub yazıb Dərbənd əhalisi ehtiyacatı üçün Ərzaq Nəzarəti tərəfindən buraxılan malların Dərbəndə aparılmasından ötrü məzkur [adı çəkilən] Soljenkoya bir vaqon verilməsini xahiş etmişdir.

FƏHLƏ KONFRANSI

Yanvarın 19-da Çurayevin sədarəti [sədrliyi] altında fəhlə konfransı vəqə olmuşdur. 336 nəfər mandatı olan nümayəndə iştirak etmişdir. Konfrans sədri Tiflis fəhlələrinin Bakı fəhlələrini təbrik etdiyi teleqrafı oxuyur, sonra Krasnovodskdən fəhlələrin göndərmiş olduqları məktub oxunur. Krasnovodsk fəhlələri hər gün düşər olduqları fəlakəti və həbs olunmaqlarını yazıb, Bakı fəhlələrindən müavinət [yardım] diləyirlər. Konfrans qarər qoyur ki, müştərək müqavilə [kollektiv müqavilə] komisiyonunun məruzəsindən sonra Krasnovodsk fəhlələrinin məktubu növbəyi-müzakirətdə [müzakirə növbəsinə] keçirilsin.

Sonra, Roxlin müştərək müqavilə komisiyonu tərəfindən məruzədə bulunub deyir ki, saziş komisiyonu[nun] birinci iclasında ancaq böyük neft mədənləri nümayəndələri ilə fəhlə nümayəndələri gəlmişdilər. Bu iclasa nə bəhriyyə [donanma] naqliyyatı, nə “Zafətəmə” və nə də Azərbaycan Hökuməti nümayəndəsi gəlməmişdilər. Buna görə fəhlə nümayəndələri izhar etmişlər ki, heç bir xüsusi müzakirət olmaz. Gələn iclasda hamı gəlməlidir. Neft mədənciləri neft işlərinin qəyat ağır bir halda olduğunu fəna bir surətdə təsvir etmiş, ixracat yoxluğunu və borca batdıqlarını qeydlə demişlər ki, neft işlərinin indiki halında Kasbkarlar İttifaqı [Həmkarlar İttifaqı] komissiyasının təyin etdiyi məvaciblər barəsində heç danışmağa də dəyməz. Çünki bu qərara görə, neftin putuna 4 manat fəhlə muzzdu düşür. Halbuki mədəncilər neftin putunu 2 manata, hətta manat yarımına satmağa yalvararaq razıdırlar.

Fəhlə nümayəndələri mədəncilərin bu sözlərinin qışman doğru olduğunu təsdiqlə bərabər, şimdi ingilis komandanlığının neft almaq istədiyini və böylə olarsa nefti böyük mənfəətlə satacaqlarını bəyanla hər iki tərəfin güzaştə gətməsini lazım görürək, məsələni qəti surətdə qoymuş və bildirmişlər ki, neft mədəncilərin bəyanatına görə onlar[ın] fəhləyə təyin etdikləri maaş həddi-əqəll [minimum] 15 və əksər [maksimum] 25 manat qətdir. Ona görə bu barədə heç danışmağa lazım gəlməz.

Mədəncilərin məsələni tazadən müzakirə etmək üçün üç gün möhlət istəmişlərdir. Fəhlələr yanvarın 15-inədəki möhlət verib məsələnin təxirə düşməməsinə tələb etmişlərdir.

İkinci iclasda (15 yanvar) məlum olmuşdur ki, mədəncilərin fəvqəladə iclası qəti bir qərara gəlməmiş və bu məsələnin həlli üçün Hökumətə müraciət etməyi təhti-qərara almışdır. Fəhlələr bəyan etmişlər ki, əgər həddi-əqəll olmağ üzrə 15 manatı da mədəncilər qəbul etməyirlər, o halda tətildən başqa çəkar qalmayacaq və 1905-inci ilə düyü bulmuş olan təcavüzülər kimi hərəkətlərinin qabağını almaq mümkün olmayacaqdır.

Üçüncü iclas yanvarın 18-ində polkovnik Braun[un] iştirakı ilə vəqə olmuşdur. Braun bəhriyyə naqliyyatı fəhlələri ilə sazişə girmək ümidini izharla demişdir ki, kooperatif açılması və fəhlələr halının təmin edilməsi üçün böyük məbləğ təxis edilmişdir [ayrılmışdır]. Buna cavab olaraq fəhlə nümayəndələri demişlər ki, müzakirət davam edə bilər. Lakin şərait [şərtlər] burada bir yerdə imza ediləməlidir.

Roxlin məruzəsinə bitirdikdən sonra verilən suallara cavab olaraq demişdir ki, məvaciblərin artırılması müvəqqəət olmayıb həmişəlikdir. Bu artırılan miqdardan nə vaxt qaldırılacağı tərəfeyn [iki tərəf] arasında aşkar edilməmişdir. 1914-1915-inci illərdə külfəti fəhlələr 25% idi. Lakin subay olan fəhlələr (İran fəhlələri) indi olmadığından, hal-hazırda atraf kəndliləri işləyirlər. Odur ki, indi taqrıbən fəhlələrin 90%-i külfətdəridirlər [külfət sahibli, ailə sahibidirlər].

Roxlin məruzəsinə əlavə olaraq deyir ki, fəhlələrin subay və külfətliyə ayrılmaları, əsassı xələdlər edib [pozur]. Bunun üçün də Bakı fəhlələri uzun müddət mübarizədə bulunmuşlardır. Məvaciblərə əlavə olunan məbləğin nə vaxta qədər olması məsələsi hələ həll edilməmişdir. Buna görə də konfransın bu barədə təsdiqi lazımdır. Komitə lazım bilir ki, fəhlələr məhəllində [yerində] müzakirət işlərindən əşina olsunlar. Ancaq bundan sonra məsuliyyəti qərar qəbul etmək olar. O müddətdə qədər də komissiya neftin qiymətinin artırılacağıni və qeyri məsələləri aşkar edər.

Məsəi [Əmək] nazirinin ərzaq işlərinin yüngülləşdirilməsi haqqında bəyanatına gəldikdə, əlbəttə bir şeyə nail olmaq olar. Sonra maryaqlar [dəniçilər] və dəmiryol fəhlələrin nümayəndələri birər məvacib rəqəmləri təqdim etmişlərdir. Frolov 8 oktyabr qanunu məsələsindən mübahisə [bəhs] edib deyir ki, sentyabr hadisələri vaxtlı-vaxtında işə başlamağa imkan verməmişdir. Buna görə konfrans komissiyası tərəfindən hazırlanan bu əşəğdəki qətnaməni qəbul etməlidir:

1) Sentyabr hadisələri zamanında Bakıdan gedib dekabrın 8-inə qədər işə qayıtmayan əmələ və xidmətçilər və oktyabrın 8-indən Azərbaycan Hökumətinin qərarı ilə qəbul edilməyib işdən kənar edilənlər öz xidmətlərinə qəbul olunmalıdırlar.

Qeyd 1. İndiyə qədər hesab almayan əmələ və xidmətçilərə firmalar dekabrın 8-inə qədər işləmədikləri günlərin hesabını bütün verməlidirlər.

Qeyd 2. Oktyabrın 8-ində verilən qanuna görə, hesab alıb başqa firmalara daxil olanlar dekabrın 8-indən artıq olmamaq şərtlə boş olduqları günlərin hesabını almalıdırlar.

Qeyd 3. Firmada iş olmadığına görə xidmətə qəbul edilməyən əmələlər və firmadan hesab alanlar firma tərəfindən xidmətdən kənar edilmiş hesab olmalıdırlar.

Qeyd 4. Dekabrın 8-inə qədər işə qayıtmayan əmələlər, kənar edilmiş hesab olub, dekabrın 8-inə qədər hesab almalıdır.

Qeyd 5. Mart hadisəsindən [hadisələrdən] gedən fəhlələr getdikləri gündən kənar hesab edilməlidirlər. İyunun 1-ində qayıdanlar isə xidmətə qəbul edilib İyunun 1-inə qədər hesab almalıdırlar.

2) Bu maddələrdə göstərilən hamı əmələ və xidmətçilər kənar edildikləri zaman, müştərək müqavilə qərarınca hesab almalıdırlar. Sonra Roxlin fəhlələrin subay və külfətliyə təqsim edilməsindən bəhslə deyir ki, zavod komitələri məhəllində [yə-rində] bu barədə məlumat cəm edə bilərlər. Bu məsələ şaxə qoyulur; biri məsələnin məhəllində və digəri burada həll ediləməsidir. Əksəriyyətlə birinci təklif qəbul olunur. Bu məsələ çəhrəşənbə [çər-şənbə] günü şəhər saat 10-da konfrans iclasında həll ediləməlidir.

Roxlin komissiyaya iki misələn davət olunması təklifində bulunur. İbrahim Əbilov ilə Qarayev komissiyaya intixab olunurlar [seçilirlər]. İclas axşam saat 9-da qapanır. Gələn iclas çəhrəşənbə günü səhər saat 10-a təyin edilir.

AZƏRBAYCANDA**Qarabulaq əhalisinin ricası**

Qarabulaqdan (Qaryaqından) Parlamən sədri naminə bu məz-munda bir teleqraf göndərilmişdir:

“Dünən, yanvarın 16-sında Gəncə valisi bütün idarələri Qaryaqından Cəbrayılə köçürmək istəyirdi. Bu məhal mərkəzləri Qaryaqinə köçməmişdən, yəni 1905-inci ildə qubernator Qaryaqın əhalisinə vadar eyləmişdi ki, qarak məmurlar və qarak idarələr üçün münasib manzillər inşa edilsin. Bundan əlavə, xazinə [tarafdən] Qaryaqında bəhsxana və məhal idarəsi inşa edilmişdir ki, təbii buna da külli məbləğ sarf edilmişdir. Bütün idarələrin Cəbrayılə köçürülməsi ilə bu imarətlər boş qalacaq, bu isə əhalinin pərişan-lığına səbəb olacaqdır.

Qaryaqın kəndi sərhədin 20-25 verstliyindədir. Bunların qarşısın-də İrənən an dəşəştəli qudlurları olurlar ki, onlar da Şahsevən-Xocabəyli, Hacı Xocalı, Kanaklı qəbilələrindəndir. Bunların hücumunu ancaq Qaryaqında olan idarələr saxlaya bilər.

Cəbrayıl qəsəbəsi ilə bu yerlərin yüz verstliyindədir. Oradan əcalə ilə camaatı qudlurlarından xilas etmək imkan xaricindədir. Şuşa şəhərindən sonra Qaryaqın kəndi yalnız məhaldə deyil, bütün İrənənlə sərhəd boyunda birinci mədəni mərkəzdir.

Yuxarıda yazılan mətləblər və camaatın mənafeyi-ümumiyəsinə görə rica edirik ki, mərkəzin Qaryaqından Cəbrayılə köçürülməsi barəsində olan Gəncə qubernatorunun əmrini ləğv edərdiniz. Təvəqqe edirik, əcalatən [təcili] əmr verərsiniz! Zira Gəncə valisi yan-varın 22-sinə-dək möhlət vermişdir.

İki uçaştok nümayəndələri Axundzadə, Nəcəf bəy Hacıyev və Tağıyev”

Şuşada məişət

(Xüsusi müxbirimizdən)

Yanvarın 19-da Şuşadan gəlmiş olan bir nəfərin rəvayətinə görə, Yevlax-Şuşa şose yolu tamamilə xatırsızdır. Yevlaxdan Şuşayadək fayton 0000 manat pul alır. Şuşada həyat tamamilə sakitdir. Əhəli puldan ötrü böyük müşkülət çəkir. Bakı və Zaqafqaziya bonları ümumi pulu kimi işləyir və camaat kamalı-meyl və həvəslə alır. Şuşa-da qar yağırsa da, fəqət havası Bakıdan istidir. Hər gün Şuşada 10-dan 12-yədək ölənlər olur. 7 min nəfər erməni fərarilərindən [qaçqınlarından] ancaq 3 mini salamət qalmışdır. Bazarda camaat ev əşyalarını satır, fəqət pul olmadığından xaharı [almımaq istəyən] az olur. Arpa çörəyini[ni] girvankəsi 1 manat 40 qəpik, buğda 2 manat, ət 3 manat yarım, mal əti 2 manat yarım, çay və qənd Bakı qiymət-inədir. Yağ 22 manat, cövhərin [kerosinin] girvankəsi 2 manat 20 qəpik, əvvəl 5 manat, hətta bundan neçə vaxt əvvəl 10 manat idi. Poçta-teleqraf müxabirəsi [rabitəsi] olmadığından pul qıtlığı müşahidə edilir. Çəhrə Şuşada və gərək ətrafda olsun, ermənilərlə müsəlmanların arası düzəldir.

Andranikin əmri

Vərəndə, Dizaq, Xaçın və Cəvansir baş komandanlarına, ümum komissarlara və erməni əhalisinə:

“Bu əmrəmə sizə vüsul olan [çatan] kimi tatarlar və türklər müqabilinə dava hərəkətini bilatəxir [dərhal] yatırınsız. Müttəfiqlər bizdən tələb edirlər bilatəxir dava hərəkətini yatıraç. Müttəfiqlər nü-məyəndələri ingilis və fransız qapıçıları manim yanına gələrək bəyan etmişlər, bundan böylə Qafqaziyədə müharibəyə məhəl [yer, imkan] verməmək təhti-qərara alınmışdır. Türk qoşunları bilatəxir getməlidirlər. Bakı və Batum ingilislər əlindədir. İngilislər Tiflisa hərəkət edirlər ki, ümum məsələləri Sülh Konfransında həll edilə-məlidirlər. Müttəfiqlər nümayəndələrinin mana verdikləri bir məktubda bəz komandan ingilis generalı Tomson namı xəbərdər edir ki, bun-dan sonra hər dürlü düşmənanə hərəkət erməni məsələsinin həllinə zərər yetirir.”

İmza etdi:

general-mayor Andranik

Suratının mətni ilə düz

olduğunu təsdiq edirik

(İmzalar: Şuşa yeparxiyə naçalnikli yepiskop Vağən)

Şuşa bələdiyyə raisi Gerasim Malik-Sahnazaryan

Əmrnamə noyabrın 19-da göndərilmişdir.

Muğan barəsində

Xəbər verildiyinə görə, Muğan müqəddəratı, xüsusən onun şimal cəhəti Müttəfiqlər komandanlığını çox düşündürür. Komandanlıq Muğan əhvalının haqiqəti bilmək istəyirlər. Ona görə də bu gün-lərdə ingilis komandanlığı tərəfindən oraya bir heyət göndəriləcəkdir. Bu heyət Muğan əhvalına lazımcına bələd olduqdan sonra, rus kəndçilərinin oraya övdət etmək [qayıtmaq] məsələsinə həll edəcəkdirlər.

GÜRCÜSTANDA**Gürcüstan Parlamənında**

Gürcüstan Parlamənının yanvarın 17-də vəqə olan iclasında Xariciyyə naziri Gegeçkori İstanbul tariqi [yolu] ilə Londondən alın-mış teleqrafı oxumuşdur:

“Sülh Konfransında gürcü heyəti-mürəxxəsəsinə [nümayəndə heyətinə] yer verilməsi haqqında Gürcüstan Xariciyyə nazirinin tele-qrafına cavab olaraq İstanbul tariqi ilə məzkur [adı çəkilən] heyətin əzimatı [yola düşməsi] təmin ediləcəkdir. İngiltərə hökuməti arzu edir aşkar olsun ki, Gürcüstan nümayəndələri Fransa hökumətinə təqdim ediləcəkləridir. Heyəti-mürəxxəsəyə yer verilməsi haqqında bir söz demək olmaz. Çünki təzə təşkil edilən hökumətlərdən kimin Sülh Konfransına buraxılması Sülh Konfransının qərarından aslıdır. İngiltərə hökuməti təzə Gürcüstan Cümhuriyyəti təşkil edilməsinə hüs-n-tavaccöh göstərib Gürcüstan nümayəndələrinin Sülh Konfransında iştirak etmələrini ciddi surətdə müdafiə etməklə bərabər, məzkur nümayəndələrin sözlərinə qulaq asılması istidasın-da [xahişində] bulunmağa daxi hazırdır.” (Ümumi alqış)

Bu telqraf oxunduqdan sonra Parlamən sədri Parlamən namindən İngiltərə heyətinə bəyani-təşəkkür edilməsi təklifində bulunur. Bu təklif qəbul olunur. Sonra Xalq Səhiyyə Komissiyası namindən Apakeliya dövlət darülfünunu [universiteti] nazində 6 şöbədən ibarət Səhiyyə İnstitutu açılması qanun layihəsinə oxuyur. Layihə, smetasi ilə bərabər qəbul olunur.

Bundan sonra Nikidzə Torpaq Komissiyası namindən hökumət torpaqlarının camaatı ixtiyarına verilməsi layihəsinə oxuyur. İşbu layi-hənin ümdə maddələri budur:

Mühacirlər köçürməkdən və koloniyə salmaqdan ötrü Ziraət [Kənd Təsərrüfatı] naziri ixtiyarında olan yerlərdən başqa qalan hökumət yerləri camaata verilir. Bu yerlər də ancaq tək bir dolanacaqı yerə münhəsir [bağlı] olan torpağı az kəndlilərə veril-əcəkdir. Otlıq yerləri kəndlərə ümumi mal olmaq üzrə verilir. Əkin yerləri kəndlilərin mali-məxsusu [xüsusi malı] olacaqdır. Böylə yer-lərin miqdarı yerlər zəbt edildiyi zamanda miqdardan artıq olma-malıdır. Mali-məxsus olmaq üzrə verilən yerlər əvəzində müəyyən qiymət alınacaqdır. Bu pulda da yerləri qurutmaya və suvarmağa üçün və torpaq qanunu tətbiq etməklə əlaqədar olan məxariclərə [xərc-lərə], həmçinin torpaq banklarının borcunu ədə etməyə [ödəməyə] və torpaq fondu təşkilinə sarf ediləcəkdir. Yerlərin qiymətini də Ziraət naziri, uyezd zəmtəvləri [qəzalardakı yerli özüni-idarə qurumları] ilə bərabər təyin edir. Şəhər yaxınlığında olan yerlər həmçinin məzənnəyə görə satılacaqdır.

Sonra məruzaçı deyir ki, gələcəkdə iqtisadi qüvvələrin artması bunu isbat etdi ki, yerlərin mali-məxsus olması əsasını qəbul etmək lazımdır. Hazırdaki şərait mövcibincə [şərtlərə əsasən] torpaqdan mənfəətbərdər olmaq üçün başqa formalar kənd fəhləhət [kənd təsərrüfatı] işləri tərəqqisini münəmətiə [mənəyə] düşər edir. Bu təsəvvürə görə komissiya, yerlərin xüsusi mal olması əsasını təsvib [təsdiiq] etmişdir. Fəqət bir para yerlər, o cümlədən məhsulətli mülk-lər, meşələr, otlıqlar və torpaq fondu hökumətin mali-məxsusu olur. Yerlərin qiyməti alınması da müsbat surətdə həll edilmişdir.

İANƏ

İdarəməzə xəstə türk əsgərləri nəfinə [xeyrinə] ianə vüsul olmuşdur [çatmışdır]:

Üzeyir bəy Hacıbəylidən 50 manat;
Abidin Mirqasımzadədən 50 manat;
Əlihasən Cabbarzadədən 200 manat;
Seyidali Əzimzadə vasitəsilə 7 nəfər türk dərziilərindən cəm olmuş 516 manat;
Mehmanovdan 50 manat;
Cəmi 866 manat.
Səbiqədəki 250 manat;
Yekun 1116 manat.

1116 manat canab Ağaməhəmməd İbrahimzadəyə idarəməzə tərəfindən təhvil verilmişdir.

Kovitskinin mənzilində cəm olan məzkur [adı çəkilən] Kovitskidən təbib Gindesin həvaləsinə 177 manat.

Doktor**Samuil İzrailoviç Kopelioviç**

Daxili və əsəbi məruzə mübtəla olanları hər gün axşam saat